

Täysistunto

Tiistai 27.11.2018 klo 14.00—17.59

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain 17 luvun, ulkomaalaislain 185 §:n ja aluevalvontalain 44 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 146/2018 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 6/2018 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

17.14 **Eva Biaudet r:** Arvoisa puhemies! Rikoslain, ulkomaalaislain sekä aluevalvontalain ankarointaminen on ongelmallista monestakin syystä. Siksi haluan heti ensiksi sanoa, että ehdotan lakiesitysten hylkäämistä.

Enimmäisrangaistusten koventamisella nykyisestä sakkorangaistuksesta vankeusrangaistukseen tavoitellaan esityksen mukaan, hallituksen mukaan, ennen kaikkea ennalta ehkäisevää vaikutusta. Esityksen mukaan korkean enimmäisrangaistuksen oletetaan jossain määrin ennalta ehkäisevän rikoksia — hyvin heikosti siis on tämä toivomus kyllä ilmaistu myöskin hallituksen esityksessä.

Rangaistusasteikon ankarointamisen tavoitteena on ehkäistä maahantulokiellon rikkomista. Kuten esitykseenkin on kirjattu, tutkimukset osoittavat, että tällaista vaikutusta ei yleensä ole. Esitys on myös siksi epäjohdonmukainen, että sen johdannossa todetaan, että maahantulokiellon rikkominen on merkittävästi lisääntynyt Suomessa, ja myöhemmin esityksessä todetaan, että ulkomaalaisrikkomuksena käsiteltävien maahantulorikkomusten määrä itse asiassa on kääntynyt laskuun vuonna 2016.

Tämä lakiesitys itse asiassa lisääisi poliisi-, raja- ja syyttäväviranomaisten mutta myös tuomioistuimen työmäärää, asiakirjojen kääntämistä, tulkkausta ja avustajien käyttöön liittyviä kustannuksia. Kustannukset lisääntyisivät merkittävästi nykyiseen verrattuna, ja tässä esityksessä nämä laskelmat on arvioitu erittäin alakanttiin.

Tämän esityksen taustalla ovat hallituksen linjaukset pakkokeinojen käytön laajentamisesta, ja ne eivät itse asiassa perustu todellisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin. Muutoksen myötä rangaistuksen taso ei tulisi todellisuudessa muuttumaan. On tärkeitä, että rikoslakia ei lähdetä muuttamaan vain symbolipolitiikan vuoksi, ja myös perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota tähän asiaan noin yleisellä tasolla.

Tämän hallituksen esityksen ehkä suurin tällainen yksittäinen huoli on se, että se suoraan murentaa osaltaan turvapaikanhakijoiden, ihmiskaupan uhrien ja myös pakolaisten oikeussuojaa, jota on jo heikennetty useilla viime vuosina tehdyillä lainmuutoksilla. Muutos-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 121/2018 vp

ehdotuksille ei ole kokonaisuutena arvioiden esitetty todellista tarvetta eikä itse asiassa mitään todellista perustetta.

Hallituksen esityksen perusta on hallituksen 11.9.2015 hyväksymä asiakirja maahanmuuttopoliittisista toimenpiteistä. Sen mukaan ulkomaalaiselle määrätyn maahantulokiellon rikkomisen seuraamuksena tulisi olla mahdollisesti myös vankeusrangaistus. Esityksellä toteutetaan myös hallituksen joulukuussa 2015 julkistamaa turvapaikkapoliittista toimenpideohjelmaa. Toimenpideohjelman mukaan maahantulokiellon rikkomisesta säädetään seuraamukseksi vankeusrangaistus. Esityksessä todetaan, että valtaosa, arviolta noin 75 prosenttia, kiellon rikkojista on Viron kansalaisia, ja näin ollen toimenpideohjelmakirjaus kohdistuu siis pääosin todellisuudessa käytännössä pelkästään tai enimmäkseen EU-kansalaisiin.

Tässä ei ole arvioitu esityksen ihmisoikeusvaikutuksia, ja kyse on erityisesti pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden asemaan vaikuttavasta lainsäädännöstä, vaikka ehkä halutaan puhua ensinnäkin jostain rikollisuuden vähentämisestä. On odotettavissa, että tuomioistuimissa tullaan hyödyntämään pääasiassa pikahaastamista ja kirjallista menettelyä. Nykytilanteessakin on selvää, että tällaisissa tapauksissa on haastavaa suojella heikossa asemassa olevien ihmisryhmien oikeuksia.

Esitykseen ei ole selkeästi kirjattu niitä edellytyksiä ja olosuhteita, joissa esityksen mukaisesta rikoksesta ei rangaistaisi. Nämä edellytykset ja olosuhteet jätetään kansainvälisten sopimusten ja niiden soveltamisen varaan. Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate edellyttää, että rangaistussäännökset ovat täsmällisiä ja tarkkarajaisina soveltamisalaltaan selkeitä. Olisi käytävä ilmi, missä tilanteessa tietyistä rikoksesta ei seuraa rangaistusta. Lainvalmisteluasiakirjojen viittaus kansainvälisiin ihmisoikeuksiin ei ole mielestäni riittävä. Tässä olisi tullut esittää rikoslain uuteen 17 lukuun uutta 7 b §:n 3 momenttia, jossa pakolaiset ja ihmiskaupan uhrit olisi selkeästi suljettu maahantulokiellon rikkomispykälän soveltamisen ulkopuolelle. Se olisi ollut minimimuutostarve.

Tämä hallituksen esitys heikentää siis pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa. Esitys ei ota riittävästi huomioon Suomen kansainvälisiä velvoitteita, ja se on myös suhteellisuusperiaatteen vastainen, oikeusjärjestelmämme vastainen. Esityksen hyödyt eivät riitä perusteeksi lainmuutokselle, ja sen positiiviset vaikutukset jäävät epäselviksi, kun taas negatiiviset vaikutukset ovat hyvin selvät.

Ehdotan siis, että lakiehdotukset hylätään.

17.20 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä ovat hallituksen esitykset, joissa ehdotetaan, että maahantulokiellon rikkomisen rangaistusta muutetaan siten, että sakkorangaistuksen sijaan voidaan tuomita maksimissaan yhden vuoden vankeuteen.

Esityksen perusteluista käy ilmi, että taustalla ovat hallituksen syyskuussa 2015 hyväksymät hallituksen maahanmuuttopoliittiset toimenpiteet, joissa todettiin eräänä kansallisenä toimenä se, että ulkomaalaiselle määrätyn maahantulokiellon rikkomuksen seurauksena tulisi mahdollisesti olla myös vankeusrangaistus kuten muissa Pohjoismaissa. Lisäksi taustalla on hallituksen joulukuussa 2015 julkistama turvapaikkapoliittinen toimenpideohjelma, jonka mukaan maahantulokiellon rikkomisesta säädetään seuraamukseksi vankeusrangaistus.

Rikosjärjestelmän suhteellisuusperiaate ei tue tällaista muutosta. Esityksessä ei ole millään tavalla arvioitu sen ihmisoikeusvaikutuksia. Kyse on erityisesti pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden asemaan vaikuttavasta lainsäädännöstä, missä riskeinä ovat pakolaisten

Pöytäkirjan asiakohta PTK 121/2018 vp

ja ihmiskaupan uhrien oikeuksien heikentyminen ja aseman yleinen vaikeuttaminen. On haastavaa suojella heikossa asemassa olevien ihmisryhmien oikeuksia.

Arvoisa puhemies! Jo tässä vaiheessa kannatan edustaja Biaudet'n tekemää esitystä, että nämä lakiehdotukset hylätään. Siihen on monia perusteita.

Valiokuntakäsittelyssä nousi huomioita, vakavia huolia, mutta hallituspuolueiden edustajat eivät halunneet esitykseen minkäänlaisia muutoksia. Huolia esittivät muun muassa yhdenvertaisuusvaltuutettu, Pakolaisneuvonta ja Amnesty. Nykylainsäädännön riittävyyteen vetoaminen ei riitä, sillä nykylainsäädäntö ei tuo ihmiskaupan uhreille riittävää turvaa eikä heitä tunnisteta.

Hallituksen esityksen tavoitteenahan on rikollisuuden vähentäminen ja estää rikollisten maahantulo, mutta valiokuntakäsittelyssä hallituspuolueet eivät olleet valmiita lisäämään yhdenvertaisuusvaltuutetun esittämää pykälämuotoilua, joka olisi turvannut sen, että maahantulokiellon rikkomisesta ei tuomita ulkomaalaista, joka pakolaisuuden perusteella hakee turvapaikkaa tai oleskelulupaa Suomessa, tai että samalla tavalla esitys ei koskisi sellaista ulkomaalaista, joka on ihmiskaupan kohteena. Näin ollen, kun tätä minimivaatimusta, pykäläesitystä, ei voitu tähän tehdä, tämän esityksen seuraukset ovat hyvin arvaamattomat [Puhemies koputtaa] ja mahdolliset haitat huomattavasti suuremmat kuin hyödyt.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.